

186719

DINU C. ARION

CHESTIA DUNARII

CONFERINȚĂ ȚINUTE LA CERCUL DE STUDII AL PARTIDULUI
BCU Cluj / Central University Library Cluj
CONSERVATOR, ÎN ZIUA DE 17 DECEMBRIE 1915

— BUCUREȘTI —

Tipografia „COOPERATIVA” strada Belvedere 6

1916

EXTRAS DIN:
REVISTA CERCULUI DE STUDII
AL
PARTIDULUI CONSERVATOR
ANUL 3, NO. 2, FEBRUARIE 1916.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

DINU C. ARION

CHESTIA DUNĂRII

CONFERINȚĂ ȚINUTE LA CERCUL DE STUDII AL PARTIDULUI
CONSERVATOR, ÎN ZIUA DE 17 DECEMBRIE 1915

BCU Cluj-Napoca

RBCFG202001298

— BUCUREȘTI —

Tipografia „COOPERATIVA“ strada Belvedere 6

1916

CHESTIA DUNĂRII

Domnilor,

Înainte de a intra în temeiul subiectului conferinței mele, vă datoresc o deslușire. Și iată ce vroesc să vă spun. În subiectul, care îl dezvolt înaintea D-niilor Voastre, «Chestia Dunării», nu pot aduce la cunoștință D-voastră nici un fapt nou. Dunărea a ținut în istoria europeană și în istoria noastră un loc prea mare, problemele, ce ni le-a prezentat nouă și altor state au prea multă însemnătate, pentru ca fazele trecutului și înfățișările prezentului să nu fi fost obiectele de studii amănunțite a precedesorilor și a contimporanilor, fie ai noștri, fie străini. Cea ce vă pot zice aici, în lipsa de fapte noi, nu sunt decât opinii și deducțiuni, ce mi s'au părut, că rees din lucrarea subiectului meu. Aceasta, în marginele unui istoric resumat al Dunării.

În acea descriere filozofică a trecutului, ce se numește istoria, nu se poate înțelege plămădirea unei rase sau alcătuirea unui stat, dacă nu pătrundem rostul împrejurărilor geografice, în cari ele, neamuri ori state, s'au format și au dăinuit. Căci plămădirea neamurilor, din cari mai târziu statele au să se nască, constituie una din tainele trecutului omenirii. Cari au fost, în această zămislire de rase cauzele determinante, ce au întipărit fie căreia dintre ele însușirile ei proprii? Fost'a o străveche fatalitate biologică, care le-a deosebit în rase superioare și rase inferioare, apte ori nu de progres și de rodnice năzuinți spre civilizație, fost'a ursita așeză-

rilor lor pe pământ, care singură a avut asupra-le înrăurirea decisivă, fost'a *predestinația* ori *mediul*, care le-a țesut soarta viitoare?

Intre partizanii celor două școli nu mi se cuvine mie a hotări problema. Și despre partea mea sunt dispus a crede, că mai curând se poate găsi adevărul în *contopirea* celor două feluri de împrejurări. Un popor se poate desvolta, numai dacă posedă calități înăscute, apte a-l ridica pe treptele civilizației, într'un mediu geografic favorabil, unde dânsul sălăstuește. Calități înăscute și situație geografică prielnică, iată deci cauzele de desvoltare ale neamurilor, precum și ale statelor din ele alcătuite.

Dar, Domnilor, aci se impune o distincție asupra gradului de influență, ce-l are și ce trebuie să-l aibă mediul geografic asupra unui popor, fie că pe acesta îl privim sub aspectul de rasă, fie sub aspectul de stat.

Rasa e o formație socială a cărei evoluție e determinată de legi sociale, de legi istorice dacă vrem, cari n'au scop, n'au finalitate. Mediul geografic nu poate avea în decursul vremii, în viitor, decât o înrăurire asemenea aceleia, care a avut'o și în trecut, adică numai o înrăurire asupra formațiunii sau păstrării caracterelor etnice.

Statul este o alcătuire socială voită și gândită de oameni, care nu trăește decât în vederea unor scopuri determinate. El constituie astfel o organizație îndrumată spre viitor. Și puterea lui se adeverește prin puterea-i de înfăptuire a posibilităților, ce-i oferă viitorul. Deci numai realitățile conduc—trebuie să conducă—politica unui stat, căci ele singure dau prilejuri de înfăptuiri a țințelor urmărite. Și ce realitate e mai mare decât cea a mediului geografic?!

Iar de ne întoarcem privirea asupra neamului vedem atunci, că puterea lui întreagă ne-o dovedește nu viitorul, ci trecutul său. Trecutul e singura realitate a neamului. În trecut s'a alcătuit dânsul din contopirea altor rase, ce au înmănunchiat, toate la o altă, spre dăinuirea lui, însușirele și forțele lor. În trecut printre a-

târ amar de suferinți s'au orânduit puterile unui neam, s'au așezat rosturile lui, i s'a oțelit virtutea și s'au făurit datinele și credințele, resărind astfel nădejdele în viitor. Și dintr'atâta sânge și lacrimi udate au putut prinde rod și înflori doruri, ce nu pot pieri.

Dacă însă un neam se organizează după judecățile omenești, această nu se poate face decât sub forma de stat. Trebuie luat seamă atunci de posibilități și de realități. Aceste două icoane — neamul cu arătările trecutului, statul cu posibilitățile viitorului — trebuie să le aibă înaintea ochilor, oamenii de stat și clasele conducătoare. Ele arată căile, pe cari se pot mișca directivele acestora. În afară de aceste căi ori și care acțiune e inutilă și rea, căci e contrară legilor evoluțiunii sociale.

* * *

Domnilor, când am susținut mai sus, că mediul constituit pentru un stat o realitate covârșitoare, mi am sprijinit părerea pe pildele, ce se găsesc în istorie. Mi-am amintit de cele d'întâi și prea puternice împărății omenești, de Egiptet și de Chaldea, de împărățiile Ninivei și ale Elamului, de India și de China. Din ființa și durarea lor de alungul malurilor a fluvii puternice—Nilul și fluviile Mesopotamiei, fluviile indice, fluviul Galben, fluviul Albastru—din așezarea lor pe țărături de mări, reese o lege socială, care ne dovedește, că fluviul și marea sunt cauze provocatoare și indispensabile pentru dezvoltare de state și înflorire de civilizațiuni. Fluviul dă societăților omenești puternicul prilej de organizație pentru întrebuițarea tuturilor bogățiilor și resurselor sale. Pentru statele moderne, el e încă drumul cel mai folositor spre mare.

În privința Dunării putem constata cele dovedite la străvechile fluvii istorice; putem adeveri încercări isbutite, ori nu de alcătuirii de state și de înjghiebari de civilizațiuni. Și așa crede nemerit a grupa în patru epoci diferitele curențe istorice, cari ni le înfățișează Dunărea de la înființarea vevodatelor. Ele vor cuprinde

rând pe rând tendințele statelor române de stăpânire a Dunării, tendințele Turciei, tendințele Austriei și ale Rusiei, tendințele Europei, reprezentată prin Marile Puteri. În conflictul acestor forțe stă scrisă istoria României. Istoria Dunării constituie armatura istoriei românești. În apele ei s'au oglindit înălțările și durerile, nevoile și bucuriile noastre. «Fluviul a băut lacrimile «tuturilor ochilor și a hărăzit belșugul tuturilor bunurilor»¹⁾.

* * *

Domnilor, Dunărea e rațiunea geografică de a fi a României.

Dacă privim, în această primă epocă dunăreană a așezării românești, istoria țărilor române, se învederează, că ele au avut o formație de stat excentrică, în afară de leagănul românismului, de Olt, de Carpați și de prelungirile lor. În perioada lor de extensiune, ele neapărat trebuiau să se întindă spre Dunăre și până la Dunăre. Ele nu și-au desăvârșit ființa, de cât atunci, când au atins'o și n'au fost puternice, de cât atunci când au stăpânit'o. «Cât Românii au fost stăpâni pe Dunăre, ei «au fost tari și puternici, de îndată, ce țărmurile ei au «fost răpite din stăpânirea lor, și întărite prin cetăți «străine, iar gurile ei au fost date altora, consecința «a fost decadența națională, politică și economică»²⁾.

Această stăpânire poporul românesc și-a însușit'o în adâncurile firei sale. Dorul Dunării face parte din alcătuirea lui sufletească. Căci aceste porniri vin din vremuri străvechi, ca un răsunset de mii de ani, de când strămoșii lui își făcuseră una cu patria lor, Dunărea «cea purtătoare de nori». În lirica populară, în folk-lor —oglinda mișcărilor sufletești a celor mulți—cât de des revine Dunărea ca motiv; și printre cântecele ce o pomenesc iau ca exemplu pe aceasta:

1) Cuvintele aceste încheie o rugăciune adresată fluviului Nil. Papyrus Sellier, traducție G. Maspero.

2) V. Kogălniceanu. Cestiunea Dunării. 1882.

Dunăre, mamă vitează,
 De când lumea 'mi stă pe pază,
 Ea mă scaldă, mă 'ntărește,
 Ea mă 'ncinge și mă crește!
 Sufle, treacă vântul rău,
 Treacă peste capul meu!
 Eu cu Dunărea sunt una,
 Batem timpul și furtuna 1).

Mi-a aduc aminte, când la 4 Iulie 1913 am trecut Dunărea în Bulgaria cu reghimentul de artilerie, din care făceam parte, și care însoțea o brigadă de infanterie, am înaintat pe pământul străin în mijlocul cântecelor, ce ziceau de Dunăre. Și mi s'a părut că luam cu noi, în marșul înainte, icoana țării noastre, de orece luam Dunărea în cântecele soldaților.

Basinul Dunării de jos a fost leagănul celor dintâi străbuni istorici ai neamului românesc. A fost locul de sălășluire a rasei illyrico-tracice, poate după o teorie istorică, a vechilor Pelasgi. Și se susține, că un întreg ciclu de legende ale mythologiei helene a răsărit din țările și din apele fluviului, din misterioasa faimă a tăinuitalui «Okeanos Potamos». În cursul vremii, în epoca evului mediu, descendenții rasei băstinașe, pe cari împrejurările istoriei îi deosebiseră în neamuri distincte, Românii, Sârbii, Bulgarii și-au împărțit valea Dunării. Iar Românii au putut să se întindă până la fluviu, pentru că nici unul din neamurile transdunărene nu era în momentul așezării lor, în deajuns de puternic pentru a-i stânjeni. Ele mergeau chiar spre slăbire și nu s'au putut opune la influența politică și la trecerea efectivă, dincolo de fluviu, a voevodatului Munteniei. Cunoaștem toată politica transdunăreană a primilor Basarabi 2).

Această cuprindere a Dunării în mâini românești cu tendinți netede de a păși în chip statornic dincolo de apele lui, e o urmare naturală a puterii de expansiune

1) Poezii populare. Colecțiunea Alexandri.

2) Hajeu. Istoria critică a Românilor. pg. 30.

a unui neam plin de avânt. Un obstacol natural nu oprește mersul unui popor în perioada lui eroică—și apoi un fluviu nu e în realitate o graniță naturală pentru un popor. Un fluviu, după părerea mea, e o cale, pe care încearcă să o stăpânească pe deplin un neam sau un stat. De acea tendința firească a lor e de a-i stăpâni malurile amândouă. Vechea luptă pentru Rhin — într'alte multe pilde—ne-o dovedește. Și vedem că Dunărea de jos e singurul exemplu al unui fluviu servind drept hotar între țări. Iar Românii, dacă au trecut Dunărea, fie prin politica lor, fie prin statornice așezări, n'au făcut decât să asculte de imboldul unei legi istorice, încercând să pună îndrumările sale pe cale de înfăptuire.

Cunoaștem, Domnilor, titulatura lui Mircea cel Bătrân. «Domn a toată Țara Românească, al părților peste Carpați și al țărilor tătărești, Ducele Amlașului și al Făgărașului, stăpânul banatului de Severin și pe ambele țarmuri ale Dunării, pretutindenii până la Marea cea mare»¹⁾. Ne arată această titulatură efectivă dominație a Basarabilor peste ambele maluri dunărene, dominație care se întindea, atât în Dobrogea, cât și în partea de jos a Basarabiei de azi— a țărilor tătărești de odinioară, până la limanurile mării, cuprinzând astfel gurile Dunării²⁾. Această stăpânire a Dunării a corespuns cu epoca celei mai mari puteri a voevodatului Munteniei. Tot astfel precum stăpânirea ei a însemnat întru mai târziu perioada cea mai înfloritoare a Moldovei. Dominația Dunării a fost indispensabilă ființei nestânjenite a statelor românești. Indată ce domnii români au pierdut stăpânirea fluviului începe epoca de decădere a voevodatelor. Ștefan cel Mare prețuia și luptele lui ne-o dovedesc — cât Moldova toată, cetățile basarabene ale ținuturilor dunărene, Kilia și Cetatea Albă³⁾.

Această epocă românească a Dunării nu ne e amin-

1) Fotino, Istoria Daciei, raportează că într'un hrisov din 1393, Mircea se intitula „domn al tuturilor țărilor și orașelor până la hotarele Andrianopolei.“

2) Hajdeu op. cit. pg. 71.

3) Scrisoarea lui Ștefan cel Mare către Veneția 8 Martie 1478.

tită numai din punctul de vedere politic. Un comerț activ se desfășoară pe întinsul apelor sale. Genovezii și Venețienii, ce dominau negustorește în Marea Neagră înființează comptuaruri pe Dunăre. Cetatea Albă în ținutul dunărean, Sulina, Kilia, Giurgiul și Calafatul pe fluviu, mai în sus Ratisbona, devin târgurile lor, unele chiar se spune, rădicate de ei. Un consulat genovez al Dunării regulează această mișcare comercială, în care ne sunt arătate ca articole de căpetenie pieile brute și grânela¹⁾. Un braț al Dunării poartă numele sfântului patron al Genovei.

Dar Românii pierd cetățile dunărene și stăpânirea fluviului. În zadar se luptaseră ei, fie singuri, fie la o altă cu Balkanicii și cu Ungurii, pentru a o păstra. Și astfel începe epoca Dunării turcești.

* * *

Domnilor, această epocă de stăpânire turcească este caracterisată prin starea generală, care ne-a aratat-o în Europa cucerirea otomană. Dominația Semi-lunei pe Dunăre nu e pricinuită decât de necesitățile unei cuceriri; într'însa nu putem vedea o consecință geografică a desvoltării unei civilizațiuni. E o stare de oprire a oricărei mișcării, de mare întârziere a ori și cărei evoluțiuni. Pentru țările române e o stare de stagnare economică, ce se întinde peste ele amândouă. Vitele și grânela abia depășesc nevoile interioare, prisosul este luat de Turci în urma unui obicei, pe care dânșii au știut să-l impună țărilor vasale. Dunărea turcească nu era decât un mijloc de comunicare interioară, astfel încât voevodatele se mențin într'o înapoiată stare economică, în care păstoritul juca un rol important.

Boscovici, un călător italian, care vine în țările române pe timpul domniei Fanarioților, vorbește de vitele frumoase, ce le-a văzut în Moldova. Carra, un alt călător, susține că numai a 40 parte din pământ este cultivat. Lordul Baltimore (la începutul veacului XVIII)

1) C. Băicoianu. Dunărea. 1915. București. pg. 32. Gion. Istoria Bucureștilor.

raportează, că pământurile sunt abia lucrate. Lipsa de numerar este mare, veniturile se plătesc în natură. Moneda e scumpă; o kila de grâu se vinde pe un preț de un galben ¹⁾).

Pe urma acestui negoț de vite și de grâne cu împărăția turcească se naște o aristocrație a negustorilor. Sunt așa numiții cupeți, în rândul cărora, se crede, că se găseau mulți boernași. Se spune că însăși Teodosia, mama lui Mihai Viteazul era fiica unui cupeț. Dar cu cât se adâncește jugul turcesc, cu atât negoțul dunărean e acaparat de Turci, cari ajung a fi singurii în drept a trafica pe Dunăre.

Această stare de vasalitate a Dunării nu mai este întreruptă, decât prin încercarea vitejească a lui Mihai Viteazul de a desrobi Țara Românească. Știm de atacurile lui înverșunate, ce au avut loc împotriva cetăților turcești ale Dunării, cu scopul de a le recuceri și de a-și asigura astfel din nou stăpânirea fluviului. Dar dânsul nu izbutește și țările române și Dunărea recad sub dominațiunea Turcilor ²⁾. Cluj

Ei parvin să-și facă din voevodate *Kelerul* (grânarul) împărăției lor.

* * *

Însă, Domnilor, în veacul al 17-lea se continua o mișcare istorică de mare însemnătate pentru soarta Dunării. Este lupta seculară a Austriei, care, în Orient, ia manifestațiuni din ce în ce mai puternice, la sfârșitul veacului al 17 și în veacul al 18. Politica hasburgică în Orient se înfiripează cu cât trece vremea și se statornicește prin păcile dela Carlovitz și dela Passarovitz, îndreptându-se de-alungul liniei Dunării.

Prin pacea dela Passarovitz, (1718) prin care se dă de către Poartă, Austriei, Banatul Olteniei, această împărăție începe încercările sale de dominație comercială și economică a fluviului. Dînsă după mai multe

1) Xenopol. Istoria Românilor. vol. V. pg. 546 et. sq.

2) Iorga. Chestia Dunării. Lecția XVIII-a.

tentative obține la 1784 libertatea de comerț până la Marea Neagră.

Dar în acelaș timp cu Austria o altă mare putere, Rusia, sub imboldul unui suveran genial, Țarul Petru cel Mare, își ia avântul spre Mediterană și Constantinopol. Tendințele acestor două țări isvorâte din fatalități geografice, ce le mână pe una la dominația Orientului urmând căile fluviului, pe alta spre mare, cu nevoia de a cuceri aceste căi — tendințele Austriei și ale Rusiei se ciocnesc în primele pământuri, pe cari ele le întâlnesc în drum, în țările române. Rusia, totuși are mai mulți sorți de izbândă decât Austria. Impărăția moscovită nu era și nu poate fi decât o țară orientală cu tendinți politice orientale, pe când Austria prin poziția ei în centrul Europei, prin tradițiunile ei de politică europeană se vede împărțită între tendințele ei occidentale și cele orientale; aceste din urmă pierzându-și puterea de înfăptuire prin politica, pe care Austria o ducea și trebuia să o ducă în Occident.

Cu Austria, Rusia vine în ceartă și aceste conflicte se rezolvă fie prin amenințări, fie prin împăcări. Și împăcărilor se desleg prin proiectele de partaj, cari s'au făcut între suveranii ambelor țări; cel mai celebru este cel din 1782 între Iosef al II și Caterina a II.

Dar, Domnilor, precum v'am spus, Austria este nevoită de a vedea de politica ei occidentală. Și în momentul cel mai de seamă poate al politicei sale orientale, ea este constrânsă la aceasta prin marea criză a Revoluțiunei franceze, prin războaiele, ce sunt consecințele acestei crize, războaiele Republicei și ale lui Napoleon I, Rusia rămâne singură în Orient și profită de această situațiune. Dânsa ocupă țările române în 1806; apoi prin pacea, care are loc la Tilsit această ocupare este confirmată de fapt, iar mai târziu la Erfurth în 1808, ea este confirmată prin tractate. La 1812, când Rusia este nevoită a părăsi țările române, își ia ca cheazășie a întregii sale politici, Basarabia cu brațul Chilia. (Tratatul de la București 1812)¹⁾.

1) Întârzierea nenorocită a lui Andreossy, trimisul lui Napo-

Prin tratatul de la București se face mențiune că numai negustorii ruși și turci pot face comerțul pe Dunăre, vasele de comerț rusești pot merge până la Prut. Putem spune că prin tratatul de la București începe o epocă rusească a Dunării.

Și ca o manifestare caracteristică a ei, vedem pentru prima oră apărând interdicția de locuire a Deltei, impusă Turciei de Rusia învingătoare (1815)¹⁾.

Convențiunea de la Akerman din 20 Septembrie 1826 consfințește încheerile de liber comerț din 1774 și 1793, statornicește libertatea comercială a pavilionului rusesc în Marea Neagră și menționează în acelaș timp, se vede pentru a-și atrage buna voința românească, că Românii pot și dâșii trafica pe fluviu.

Rusia cu prilejul convențiunei dela Akerman ia brațul Sulina din Delta Dunării. Pacea dela Adrianopole (1829) semnată în urma războiului victorios al Rusiei, nu face de cât să întărească situațiunile și spiritul convențiunei de la Akerman. E înființarea protectoratului rusesc asupra țărilor române. Și odată cu stabilirea lui se retrocedează cetățile Dunării Țării Românești, Rusia luând atunci și brațul Sf. Gheorghe, în stăpânirea ei.

Astfel întreaga Deltă a Dunării încape în mâinele împărății moscovite.

Vă citesc, Domnilor, aci art. 3 al păcii de la Adrianopol, care prezintă stipulațiuni cu totul speciale.

«Totuși este înțeles, că acest țărm drept, din punctul, unde brațul Sf. Gheorghe se desparte de acel al Su-
«linei, va rămâne nelocuit pe o depărtare de 2 ore de
«la acest fluviu și că nu se va înființa acolo nici un
«fel de stabilimente».

---

leon, care trebuia să desvâlve Porții marile pregătire ale împăratului contra Rusiei, fu o cauză a încheerii acestei păci nefaste de către Turci, cari perduseră încrederea în Franța și nu se mai așteptau la sprijinul ei. Totuși tratatul de la București nu fu ratificat de Poarta, de cât după dezastrul campaniei din 1812

1) Articolul 4 al protocolului de la Constantinopole 1815, încheat pentru îndeplinirea păcii dela București. G. Antipa. Probleme des Donaudeltas pg. 89. Göbl, București 1915.

În articolele următoare Rușii se obligă la rândul lor a nu construi fortificații în ținuturile Deltei.

Insulele Dunării la nord de Sf. Gheorghe trebuiesc să rămână deșarte. Numai cumpărătorii turci cu firman împărătesc pot locui în principate. Țările românești numai sunt obligate a da Porții grânele, oile și lemnele, pe cari le datorau înainte ; economia lor interioară desbărată de piedicele puse de Turci, ia un avânt însemnat. În fine, ca încheere a acestei politici orientale Strâmtoarele sunt deschise vaselor rusești de comerț. Comerțul rusesc depășește astfel Marea Neagră, cu calea ei cea mai principala de comunicațiune în interiorul Europei, Dunărea, și se întinde asupra Mării Mediterană. Tratatul încheat la Unkiar-Eskelessi, la 8 Iulie 1833, culminează politica orientală a Rusiei. Într'adevăr vasele rusești de războiu și numai ele pot străbate Strâmtoarele.

* * *

Austria e îngrijată de această înaintare a Rusiei. Sub imboldul lui Metternich ea înființează societăți de navigațiune, închee tractate de comerț și pe cale economică și negustorească caută încetul cu încetul să recâștige terenul, pe care l'a pierdut în politică. Prin tratatul de comerț din 3 Iulie 1838 între dânsa, Anglia și Rusia, ea asigură comerțul pe Dunăre și dela Dunăre în Anglia.

Un alt stat european, care își vede interesele din ce în ce mai reale pe Dunăre, este Anglia. Anglia era în epoca transformării sale economice, din țară agricolă în țară industrială ¹⁾; și această industrializare a ei avea ca consecință trebuința pentru dânsa de atunci chiar, de a avea siguranța să-și poată procura alimente pentru locuitorii săi. Ea încă de atunci a căutat țări agricole, de la cari trebuia să-și cumpere articolele de alimentațiune, ce i sunt necesare. Au loc cercetări engleze pe valea Dunării odată cu cercetările austriace. Din vremea aceea datează proiectul pentru un canal

1) J. Bardoux. Essais d'une Psychologie de l'Angleterre contemporaine Felix Alcan. Chap. III. 1907.

dela Cernavoda la Constanța. Cercetările engleze în urmă s'au întins în Turcia și chiar în Asia. Astfel ne explicăm tratatul Angliei cu Austria de la 1838.

Austria mai încheie un tractat de liber comerț pe Dunăre cu Rusia la 3 Iulie 1840, pe bazele tractatului de la Viena (1815); și lucru de luat în seamă, în acest tractat dela 1840. Austria și Rusia, vorbind de Dunăre, menționează toată întinderea ei, fără a aminti despre alte state, de cât numai despre ele. Pentru dănsule nu există altă stăpânire a Dunării de cât a lor.

La tendințele Austriei susținută de Anglia, Rusia are un răspuns peremptoriu și foarte lesnicios: ea lasă să lucreze natura. Gurile Dunării ne mai fiind supravegiate și lucrute se împotmolesc. Brațul Sulina, singurul, care era navigabil, ajunge să aibă o adâncime de 7 picioare (2 m. 30), pe când sub Turci, grație lucrărilor lor, oricât de primitive, tot parvenise să aibă o adâncime de 16 picioare.

Și în afară de aceasta și iau măsuri vexatorii, cari împiedică orice transit pe Dunăre. De pildă vasele, cari mergeau pe Dunăre, și din fluviu la mare trebuiau să facă carantină la Odessa. Freturile erau enorme, așa în cât comerțul cu gurile Dunării este cu mult mai costisitor de cât comerțul cu porturile rusești.

Iată ce spune Geffcken ¹⁾. «Cheltuelile de navigație pentru un vas de 170 tone se ridicau la 3408 franci aur, ceva mai mult de 20 franci pentru o tonă, de și distanța de la Bosfor la Galați este aceiași ca de la Bosfor la Odessa; iar fretul sau prețul căraușiei unui vas de la Bosfor la Galați era cu 22 franci la tonă mai mult, de cât de la Bosfor la Odessa. Comerțul pe Dunăre era cu totul ruinat».

Și ca o complectare a acestor măsuri, Rusia violează stipulațiunile tractatului de la Adrianopole și ocupă Delta militărește.

Domnitorii noștrii și-au făcut atunci datoria, Kogălniceanu raportează, că Mihail Sturza a preferit să ab-

1) La Question du Danube. pag. 7.

dice, de cât să vadă peirea Galaților; Grigore Ghica, care i-a urmat, face nenumărate observațiuni la Viena asupra stării mizerabile a comerțului dunărean prin neglijența voită, calculată a Rusiei.

În Muntenia se luase măsuri pentru prosperarea comerțului pe Dunăre. Grație administrației lui Bibescu mișcarea portului Brăila în anul 1840 era de 57 mii tone, din care cea mai mare parte era transportată pe vase grecești, anume 24 mii de tone; sub pavilionul românesc se transporta atunci 500 tone. Pe vremea aceea începe avântul cel mare al portului Brăila, căruia de atunci i s'a dat toată protecțiunea, pe cât i se putea da de către o țară cu mijloace slabe, cum era principatul Munteniei. Se construște primul vas de comerț român, care se botează «Marița». Se înființează prin acei ani «dilijanul» între Galați și Brăila ¹⁾.

Dar și Brăila și Galați erau amenințați de peire prin lincezirea voită a comerțului dunărean, grație măsurilor luate de Rusia. Și această stagnare ar fi ajuns la omorârea oricărui comerț, dacă acaparării rusești a Orientului, nu i-ar fi răspuns coalițiunea tuturor statelor, cari aveau interes să-l scape din mâinile Rușilor.

La 13 Iulie 1840 se încheie tratatul Strîmtorilor -- un răspuns al Europei la tratatul încheiat la Unkiar-Eskelessi. Sultanul devine păzitorul Strâmtorilor, cari se închid tuturor vaselor de războiu în timp de pace.

Curând după aceea, Franța se ridică din nou la înălțimea unei puteri imperiale și imperialiste; și ca ori care putere imperialistă dânsa caută războiu. Interesele ei se aflau asemănătoare cu cele ale Angliei. Chestiunea Orientului le dă la amândouă prilejul de a-și afirma interesele în Europa. Războiul din Crimeea izbucnește și prin înfrângerea Rusiei începe epoca Dunării europene.

* * *

Domnilor, precum odată cu pacea de la Adrianopole,

1) Ion Filitti. Domniile regulamentare. București 1915.

care stabilește stăpânirea rusească peste Dunăre se confirmă în țările române protectoratul rusesc, tot astfel la 1856, când Dunărea este scăpată din mâinile Rusiei, se hotărăște protectoratul european asupra principatelor române. Pentru siguranța fluviului se hărăzește Moldovei partea de jos a Basarabiei.

La Viena în 1855 au loc discuțiuni preliminare pentru stabilirea unui regim european al fluviului. Se decide, după propunerea engleză, supunerea fluviului unui control al Marilor Puteri și aplicarea principiilor de la Viena Dunării, de la Porțile de Fer la Mare (art. 4 al protocolului din 23 Martie 1855). Inspirația acestor protocoale de la Viena se găsește în actele de navigațiune ale Rhinului și Escautului (ambele din 1831).

Austria caută să profite de această situațiune și încearcă să acapareze Dunărea în mod economic, în mod negustoresc. La Congresul de la Paris (1856) susține idea, că numai Dunărea de jos trebuie să intre în cauză, — întocmai după cum sunase punctul ei de vedere de la Viena.

Ea își întemeiază părerea zicând, că la Dunărea de sus nu s'au ivit conflicte, și ca probă aducea tractatele cu Bavaria și cu Württembergul. «Austria, spune Lordul Clarendon, rezumând într'o frază politica împărăției habsburgice, vrea să fie stăpână absolută și singură pe Dunărea de sus, și să participe în acelaș timp și la navigația părții inferioare a fluviului».

Toate aceste discuțiuni ale Congresului de la Paris (30 Martie 1856) își au întruparea lor juridică în art. 14 și 15 al tratatului: art. 14. «Actul Congresului de la Viena stabilind principiile destinate a regula navigația fluviilor, cari separă sau străbat mai multe state, puterile contractante (ale Congresului de la Paris) stipulează între ele, că pe viitor aceste principii vor fi asemenea aplicate Dunării și gurilor sale. Ele declară, că această dispozițiune face parte de acum înainte din dreptul public al Europei și le ia sub garanția lor».

Art. 15. «In scopul de a realiza dispozițiile articolului precedent o comisiune în care Franța, Austria, Marea Britanie, Prusia, Rusia, Sardinia și Turcia, vor fi fie

care reprezentată printr'un delegat, va fi însărcinată de a specifica, și executa lucrările necesare de la Isacea în jos, pentru a curăți de nisip și alte obstacole gurile Dunării și părțile mării învecinate lor, și de a pune această parte a fluviului și zisele părți ale mării în cele mai bune condițiuni posibile pentru navigație».

Pentru complectarea regulelor, cari trebuie să îndrumeze în mod juridic regimul Dunării, art. 17 menționează, că o comisiune permanentă de țărșmureni compusă din Austria, Bavaria, Württembergul, Sublima Poartă, și cei trei delegați ai principatelor dunărene, se înființează pentru a continua operă Comisiunii Europene. După doi ani se dizolvă această Comisiune Europeană, transmitând drepturile sale comisiunii de țărșmureni.

Aci Domnilor, cu drept cuvânt ne spune d-l Nenițescu, s'a comis o mare greșală ¹⁾). Timpul acesta de doi ani era mult prea scurt, și forțamente Comisiunea Europeană trebuia să fie reînnoită. Se obișnueste atunci a precede la reînnoiri ale acestei Comisiuni în viitor și sistemul adoptat are ca consecință, că la fiecare reînnoire, statele interesate la dominația fie politică, fie economică a Dunării, nu primeau o prelungire a Comisiunii Europene de cât sub condițiuni, ce le asigura lor beneficii nepotrivite cu o nepărtinitoare colaborare pentru menținerea unui regim european pe fluviu. Vom vedea pe Rusia și pe Austria la fiecare reînnoire a Comisiunii, căutând să-și asigure avantajii cât se poate de mari.

Actul de navigațiune din 7 Noembrie 1857, care de altminteri va rămâne neaplicat din lipsă de sancțiune, este iscălit la Viena de membrii comisiunii riverane conform tractatului de la Paris. Acest act de navigațiune hotărăște mai întâii libertatea absolută de comerț pe fluviu și pe mare; apoi decide, ca navigațiunea fluvială să nu fie permisă de cât numai între riverani. Această clauză din urmă este cu totul contrară spiritului prin-

1) Dimitrie Nenițescu. Dunărea în Dreptul internațional public. București 1903 pag. 58 et sq.

cipiilor de la Viena ¹⁾). Este ticluită numai în interesul Austriei, singura posesoare a puternice societăți de navigațiune fluvială.

În cursul vremii Comisiunea Europeană își desăvârșește prin acte juridice tărâmul organizațiunii ei administrative. Astfel prin Actul public din 2 Noembrie 1865 dânsa își asumă administrațiunea tuturor lucrărilor executate în virtutea tractatului de la Paris, și pe cari le declară ca atarî neutre.

* * *

În restimpul, ce merge de la Congresul de la Paris până la războiul 1870 Austria a fost aceea putere, care a profitat mai mult pe Dunăre și a căutat să domine situațiunea pe fluviu. Cu prilejul acestui război însă, Rusia face prima mișcare, ce desemnează o reîntoarcere ofensivă atât în politica ei generală, cât și în politica ei particulară privitoare la fluviu. Dânsa sub pretextul violării tractatului de la Paris prin unirea principatelor, protestează contra neutralității Mării Negre, ce i fusese impusă prin acel tratat. Protestarea ei re-deșteaptă îngrijorările Angliei și ale Austriei. Austria la aceste pretențiuni ale Rusiei vede, că dacă ele i se admit, trebuie să ia și dânsa alte asigurări în interesul ei, asigurări cât de puternice față de o întărire a Rusiei, fie pe Marea Neagră, fie pe Dunăre.

La Conferința de la Londra din 1871, unde s'au admis cererile Rusiei, Beust reclamă garanții noi pentru neutralitatea lucrărilor Comisiune Europeene. Anglia propune existența nelimitată a acestei Comisiuni (propunerea lordului Grandville).

1) Articolele 108—116 al Congresului din Viena (1815). În deosebi aci articolul 109.

„Navigația în tot cursul râurilor internaționale din punctul, de unde fiecare dintre ele devine navigabil până la gura lui, va fi cu totul liberă și nu va putea fi, în privința comerțului, interzisă nimărui. Firește se va conforma regulamentelor relative la poliția acelei navigații, care vor fi alcătuite în mod uniform pentru toți cei interesați, și pe cât se poate de favorabile comerțului tuturilor națiunilor.

Și ca încheiere Austria se alege cu dreptul de a vedea dânsa numai cu Turcia—de fapt numai dânsa—de lucrările Porților de Fer. Acelei porțiuni a fluviului nu i se aplică art. 15 din tratatul de Paris (art. 6). Acest articol 6 al convențiunii dela Londra confirmă principiul, că Dunărea de sus era în afară de jurisdicțiunea Comisiunii Europeene.

Ofensiva rusească se accentuează. Noi știm cum dânsa se înfăptuește prin războiul dela 1877; la Berlin ea se statornicește prin luarea Basarabiei. Față de politica Rusiei se reînoesc uneltirile Austriei, care vrea la rândul ei să-și asigure avantajile menite să cumpănească pe fluviu înaintarea împărăției rivale. Astfel la Congresul de la Berlin, Austria cere neutralitatea fluviului și a țărmurilor lui, independența Comisiunii Europeene de autoritatea teritorială până la Galați, încredințarea în mâinile sale a lucrărilor de la Porțile de Fer și alcătuirea unui regulament de navigațiune de către Comisiunea Europeană, asistată de delegați statelor țărmurene¹⁾. Se primesc cererile ei și astfel triumfă punctul de vedere austriac. Prin Actul adițional din 1881 se întinde până la Galați cărmuirea Comisiunii Europeene. Din nelămurirea ultimei hotărâri (art. 55 Tratat dela Berlin) anume a stipulațiunii, ce prescrie, că Comisiunea Europeană este însărcinată să facă regulamentul de navigație, fără însă a se preciza cine este desemnat cu supravegherea și executarea lui, Austria vrea să profite, căutând să-și asume ei această aplicare. Și Comisiunea Europeană admite proiectul austriac, priu care se înființează o comisiune mixtă, compusă din țărmurenii Dunării-de jos și de o neriverană—Austro-Ungaria—care o presidează. Această comisiune mixtă e însărcinată cu supravegherea regulamentului înființat de Comisiunea Europeană. D-l Barrère cere să se alătore comisiunii mixte un delegat al Comisiunii Europeene luat în ordinea alfabetică a Puterilor, ce o alcătuiesc. Cuprinsul pretențiunilor austriace sunt

1) Protocol 11 din 2 Iulie 1878. Propunerea Haymerle.

formulate în așa zisa propunere Barrère (2 Iulie 1882).

Se luase în afară de delegatul României precauțiunile necesare pentru numirea personalului tehnic al proiectatei comisiuni mixte. Austria își asigurase consimțământul Serbiei, prin tractat, în 1882.

Punctul de vedere al României dezvoltat de delegatul ei în sânul Comisiunii Europene era următorul: regulamentele făcute de Comisiunea Europeană trebuiau executate de statele riverane, fiecare în porțiunea malurilor Dunării, ce făcea parte din teritoriul său. Executarea lor rămânând a fi supravegheată de Europa.

În Parlamentul român este o unanimitate de păreri pentru a se opune voinței Austriei și a susține punctul de vedere român. Glasul d-lui Carp a întrupat atunci aspirațiunile comune (2 Mai 1882).

«Libertatea Dunării are pentru noi o importanță politică atât de gravă, încât de dânsa se leagă chiar existența statului nostru, și prin urmare va fi nevoie de sacrificii pentru această libertate. Vom face sacrificii; dar să avem convingerea și noi, că făcând sacrificii am întemeiat adevărata libertate, și orice propunere, orice program, care nu va face să nască în noi această convingere nu va fi primit, sunt convins, nici de noi, nici de țară».

La Londra, la 8 Februarie 1883 se întrunesc delegații Marilor Puteri pentru a rezolva această chestiune. România nu este primită decât cu glas consultativ. Este o nedreptate, ce ni se facea, pentru că România era acum un stat independent, stăpân cu aceleași titluri pe cursul Dunării, cum erau și Marile Puteri, care o cârmuiau.

La Londra, Rusia — și vedem aci Domnilor, cum tot timpul se repetă aceleași tendinți — făcea cunoscut, că ea nu admite prelungirea Comisiunii Europene, decât dacă i se acordă oareșcari cerinți ale ei. Și ea arată ca condițiune sine qua non a consimțământului său să i se acorde suveranitatea pe ambele maluri ale brațului Kilia acolo, unde părți ale acestui braț intră pe teritoriul ei (Brațul Oczacow). I se acordă ceea ce cere (art. 3.

Convențiunea dela Londra) și Comisiunea Europeană renunță la controlul său asupra brațului Kiliei, întinzându-și în schimb jurisdicțiunea până la Brăila. Articolul 2 hotărăște prelungirea ei tacită din 3 în 3 ani.

Art. 7 din Convențiunea de la Londra (10 Martie 1883) consacră isbânda tezei austriace pe Dunăre. Iată Domnilor, ce spune Holzendorff în cartea sa, «Les droits riverains de Roumanie sur le Danube».

«Conferința dela Londra a preferit totuși să inaugureze un principiu de drept cu totul nou în politica internațională. După acel principiu Marile Puteri erau îndrituite a acorda uneia dintre ele pe domeniul fluvial al unui stat mai puțin puternic privilegii fără altă bază, decât o chestiune de interese politice» (pag. 60).

Dar, Domnilor, spre fericirea noastră în acel moment se întâmplă un fapt de luat în seamă. În situațiunea, în care se găsea țara, primul ministru Ion Brătianu face apel la d-l Carp pentru a o reprezenta la Viena. Și în aceste ceasuri de grea cumpănă d-l Carp pleacă la Viena având deplina încredere a primului ministru liberal. Convorbirele, cari au avut loc la Viena între reprezentantul României și miniștrii Marilor Puteri nu intră în cadrul unei simple conferinți, căci ele aparțin istoriei. Spre lămurirea D-voastră este îndeajuns a vă spune, că în urma misiunii d-lui Carp s'au întâmplat două fapte, a căror coincidență asvârle o lumină puternică asupra chestiunii Dunării. Vorbesc aci de intrarea României în Tripla Alianță (tractat încheiat în 1883 Sept.) și în acelaș timp, de convorbirile, cari au avut loc la Londra, după hotărârile luate pentru redactarea art. 7 al Convențiunii dela 1883, despre care v'am vorbit mai sus. Conte Karoly, reprezentantul Austriei la Londra cerea, ca stipulațiunile Conferinței de la Londra să fie executorii. I se opune atunci contele de Münster reprezentantul Germaniei; și i se opune, după ce înainte în tot cursul discuțiunilor asupra înlăptuirii art. 55 dela Berlin, Germania fusese de acord cu Austro-Ungaria despre trebuința executării regulamentului alcătuit de Comisiunea Europeană. I se împotrivesc pe

temeiul articolului 4 din Congresul dela Aix-la-Chapelle, din 1818, care grăește, că hotărârile, ce privesc afacerile unui stat independent nu sunt aplicabile lui, dacă s'au luat în afară de participarea acestui stat. Stipulațiunile, ce trebuiau să se aplice României, care protestase tot timpul împotriva deciziunilor luate de Marile Puteri, înainte de Londra și la Londra, devin li teră moartă. Astfel hotărârile art. 7 rămân neaplicabile, și de fapt poliția fluviului este făcută de statele riverane până la Brăila¹⁾.

* * *

Domnilor, se impune acum o concluzie după expunerea aceasta pe cât se poate de rezumată a unei chestiuni atât de importante pentru noi.

Dunărea este singurul interes european al nostru. Și faptul acesta pare să constituie una dintre acele taine ale fluviilor, pe care le pătrundea spre fericirea oamenilor, străvechiul faraon, ce domnea peste Nil²⁾.

Puterea sau puterile europene, cari au interese comune în Orient trebuie să le salvgardeze în Orient, și pentru mântuirea acestora, ele sunt nevoite a acorda Dunării protecția lor.

Dunărea astfel a fost cauza, care a despărțit țările române de prinsoarea Orientului. Precum dânsa a condus în evoluțiunea lor istorică întâiele societăți românești, cari au fundat voevodatele printr'o cuprindere a pământului dela Occident spre Orient, tot asemenea dânsa a legat de Occident această înființare de state dunărene. Și lucrul acesta reese cu atât mai mult, cu cât întreaga noastră istorie contimporană ne învederează cecece ne-a dovedit întregul nostru trecut: că leit motivul evoluțiunei noastre istorice a fost totdeauna atât împotrivirea noastră tendințelor orientale, cari au încercat a ne cuceri, cât și pentru a ne opune lor, alipirea noastră cât de strânsă de Occidentul Eu-

1) Pentru regimul actual al Dunării vezi D. Nenitescu op. cit. pg. 189 în aci alăturata anexă.

2) Spovedania lui Amen-em-hat III către fiul său.

ropei. Suntem un stat occidental prin menirea noastră și numai ca stat occidental avem noi rațiunea de a fi. Suntem un stat occidental prin mijlocul economic, pe care ni-l dă acest fluviu, ce ne leagă de Occident. Fără dânsul noi nu am putea trăi. Prin bogățiile ¹⁾, pe cari dânsul ni le aduce ne complectăm ființa de stat modern.

Astfel suntem îndreptățiți a zice, că evoluțiunea noastră istorică pentru desăvârșirea ființei noastre de stat cu rosturi politice, culturale și economice — căci fără bogăție nu poate să existe în prezent asemenea stat — tinde în virtutea unei legi, în afară de care nu este propășire pentru noi, tocmai la cuprinderea întreagă a acestei legături dintre România și Occident, la stăpânirea românească a Dunării, a gurilor ei și a mării, ce le înconjoară.

A N E X A *)

Diferitele regimuri de drept la cari se află supusă Dunărea.

Din cauza abaterilor, pe cari diferitele tractate dela cel din Paris din anul 1856 când s'a aplicat Dunărei principiile actului dela Viena din anul 1815 și până la conferința dela Londra din anul 1883, navigațiunea Dunărei în loc de a fi cârmuită de un singur regim de drept fluvial este astăzi supusă la 9 regimuri diferite unele de altele.

I

Partea de fluviu începând din punctul de unde Dunărea devine navigabilă și cât străbate Württemberg și Bavaria, sau regiunea Germană, care a fost să fie supusă Actului din 7 Noiembrie 1857, și care a rămas nesaneționat; dar care, conform tratatului din Viena și din Paris ar trebui să fie ocârmuit de Comisia țarmureană.

Băicoianu op cit. pg. 108.

1) Totalitatea exportului nostru (exprimat în tone) 4.480.000. Se exportă pe uscat 250.626 prin gurile Dunării 3.189.530 prin Constanța 1.009.191. Pe apă deci 94%.

Import total 771.542. Pe uscat 229.457, pe Dunăre 383.459 prin Constanța 159.625. Pe apă deci 70%, anul 1910.

*) Din D. Nenișescu op. cit. pg. 180, partea VIII.

II

Partea de fluviu, care udă teritoriul Austro-Ungariei sau regiunea Austro-Ungară, ar trebui să fie ocârmuit de Comisia țarmureană.

III

Partea de fluviu dela afluența râului Sava până la Moldova, ce scaldă teritoriul Serbiei și Austro-Ungariei, supusă unui regim special, rezultând în tratatul dintre Serbia și Austro-Ungaria, încheiat la 22 Februarie 1882. Asupra acestui tratat este controversă în dreptul internațional public asupra punctului de a ști dacă o parte din Statele țarmurene pot încheia acte de navigațiune între ele, și fără concursul celorlalte State țarmurene, pe un fluviu internațional?

IV

Partea de fluviu dela Porțile de fier pe porțiunea, pe care Austro-Ungaria a făcut lucrările pentru sfărâmarea obstacolelor dela Porțile de Fier, conform tratatului din Berlin, care acum se află supusă, în mod arbitrar, unui regim exclusiv și după niște regulamente elaborate și publicate de Statul Ungar.

Aceste regulamente sunt fără nici o sancțiune internațională—și, care se vor discuta în viitoarea conferință ¹⁾. Aceste regulamente, calcă toate dispozițiile esențiale ale materiei, ce ne preocupă în această lucrare.

V

Partea de fluviu cuprinsă de la Porțile de Fier pe malul României, până la frontiera Ungariei sau riul Bahna, care ar trebui să fie supusă dreptului țarmurean din actul public din 7 Noembrie 1857, care a rămas nesancționat.

VI

Partea de fluviu de la Porțile de Fier, despre Serbia, unde thalvegul Dunărei alcătuește frontiera între Serbia și România, care ca și partea de fluviu descrisă mai sus la No. V ar trebui să fie supusă Actului public din 7 Noembrie 1857.

VII

Partea supusă între Porțile de Fier și Brăila, asupra căreia prescripțiile conferinței din Londra 1883 au rămas neexecutorii

¹⁾ O conferință a puterilor reprezentate în comisiunea Europeană n'a mai avut loc dela conferința dela Londra (1853), Comisiunea reînviindu-și puterile în virtutea art. 2 al sus numitei conferinți din 3 în 3 prin tacită prelungire. Starea de fapt a diferitelor regimuri, ce ocârmuesc Dunărea nu a primit nici o modificare dela apariția studiului d-lui Nenitescu (1903).

prin neaderarea României, sunt rămase fără nici un regim uniform de navigațiune pe ambele maluri, urmând ca fiecare vas să se supună aci regulamentelor românești, aci celor bulgărești, după cum vasul navigă în apele unuia dintre aceste două State. Navigațiunea însă este absolut liberă tutulor națiunilor și nimeni nu s'a plâns sau s'a putut plânge de cea mai mică împiedicare.

VIII

Partea supusă Comisiunei Europene a Dunărei între Brăila și Marea Neagră, cuprinzând numai brațele Sul'na și sf. Gheorghe.

IX

Părțile din brațul Kilia, care despart teritoriul Rusiei de al României, cari sunt supuse unui regim analog cu al Comisiunei Europene a Dunărei, însă numai sub privegherea delegaților Rusiei și a României din zisa Comisiune.

X

Părțile din brațul Kiliei unde ambele maluri aparțin unui singur Stat, precum este brațul Ocracow din delta brațului Kilia, cari sunt supuse dreptului național și în afară de supravegherea Comisiunei Europene a Dunărei 1).

BCU Cluj / Central University Library Cluj

---

1) «Toate principiile congresului din Viena sunt jignite în reglementația aplicată până astăzi Dunării. Starea actuală a Dunării, are dacă nu în fapt și din punct de vedere economic, cel puțin din punct de vedere juridic, mai multă asemănare cu vechea stare de lucruri, dinaintea Revoluțiunii Franceze, decât cu starea actuală a principiilor de drept internațional, cari s'au dezvoltat în perioada dintre anii 1815 și 1856.

Franz von Holtendorff op. cit. pg. 102-105.

REVISTA

APARE LUNAR

ABONAMENTUL
10 lei anual

CERULUI DE STUDII

AL

REDAȚIA ȘI
ADMINISTRAȚIA
Calea Victoriei, 60
(Imobiliara)

BCU Cluj / Central University Library Cluj

PARTIDULUI CONSERVATOR

PREȘedintele CERULUI:
M. SEULESCU

DIRECTORUL REVISTEI:
D. V. BARNOSCHU
